

Претенції літератури до науки.

1. Замаскована суб'єктивність.

Вийшла книжка, яка є прерапо-вом надтою висловлення ідеї. Це-моє на тему питання в якій як оформився праці: про відно-шення літератури до науки. Проф. Леонід Вісницький досліджує нас в переході до своєї книжки, що „це спроба теоретичної і практичної вве-дення літературно-наукового методоло-гії“, дає що „автор поклав собі за мету дати першу спробу системи української літературно-наукової критики, яка перед усім допомогла б українському студенту знайти який врозуміти, що таке наука й у тому полягає наукова праця. — що є література й який її обов'язок в осві-денні різних учнів та науковців української і західно-європейської, й української наукової літератури; які виникають науково-критичні про-блеми, як вони відносять до врозуміння й дослідження поняття „теорії“... Друге завдання автора — на пер-ше місце поставити наукові ідеї та методологічні принципи україн-ської науки...“

Завдання тако велике, що його можна переіменувати і в 10 таких то-мад як цей перший. Обсяг цієї книги можна буде зрозуміти тоді, ко-

ли той буде закінчений. Але основ-ні погляди автора, які закладає своїй дальшій праці, вже відкриті нам як на долоню. Зачну від того, що в книжці позитивна. Студенти уні-верситету мають у ній зібраний великий матеріал поглядів на літера-туру перших дослідників науки лі-тератури. Зважаючи, що більшість цих теорій виникла до масово-сімейної і дивно казала, студенти не-звичайно в масових університе-тах, найдуть у книзі проф. Во-лицького скарб готового матеріалу, безліч цитат. Друга позитивна риса книжки: спроба повести дослідів над наукою літературою з ідеями соро-п'ятисяти критиків, а навіть фі-лософів.

Та з другої сторони починається за-п'якість цієї будови. Прочитав книж-ку цієї намереної критики че-каємо. Автор хоче повести нас у світ університетського підручника із „літературно-наукової методоло-гії“. Це просто недодержаний ідеал: при самостійній справі літе-ратурно-наукової методології тре-ба схиляти весь педагогічний ви-ток багатьох, усім відомим факти і промовити певні, а стати ні-як і в філософських теоріях. З усіма проблемами критики автор поста-влюється на 13 перших сторінках: він наводить там дуже повним імена філософів, але реферувати там їх погляди робити критич-ними гарно організувати. Дивно вбо-вже перш себе Бекка, Сен-Сімона, Конта, Лампретта, Л. професорів історії літератури.

Уже в цей момент — переміна теорій частки філософичних еп-

стою, сарказму і російських про-фесорів доводиться просто: проф. Вісницький плаває на проблемі критики із сповноваження професора, який хоче сформулювати теорії та те-орії. Він каже у те, що критика лі-тератури може бути наукою на зразок науки точної. Це проблема, над якою довго собі готував XIX. рік, який вірив, що точні науки вступали навіть релігії, розма-зал йому того що — проф. Перетц, якого імена справді дуже важли-ві після сторічки, де пишеться про Арістотеля, Платона, Демокріта... Але треба прийняти, що такі імена такі як сповноважити. Бо коли критика має бути наукою, то її проблемами мають бути Арістотель.

Належні критика став у проф. Вісницького (за проф. Перетцем) наукою і не відкривається еле-ментами суб'єктивності. Суб'єктивні споч-тинає в оцінці теорії. А „доє — саме проф. Перетц — що оцінка майже нічого не може до розуміння предмету, що оцінюється, не посто-римо навіть знаєти (страшна кни-жка!) про нього. З цього висловлю-ємо: одна річ — історична література, а інша: визначити властивості лі-тературної теорії. Це означає, від-крити її до традиції історичної те-орії й т. п., а друга річ — амато-ри, літературні критики, оціню-вати літературні звичаї з погляду смислу особистого і групового. Отста-вить її далі кого об'єктивної сили не має“.

Неодні професор літератури є персоніфікації, що він не відста-лює ніколи особистих студій, а тільки об'єктивні міркування. Що-як,

як її міркування мають бути наукою, то така наука можлива. Треба зро-бити гіпотезу те, що зробив у своїй книжці проф. Вісницький: спробу всю критику звести до історії літе-ратури, а всю історію літератури до перевірки текстів, дит, переважно-наша загальної і змістові. Який з цього висловлює? Такий, що у книж-ці, яка починається великими іме-нами Демокріта, Платона, Ф. П. С. Шопера, Вісницького, автор зупи-няється в антикваріатному шти-теті — при авторів літературної розвідки, який привівши сюди було б вимовити повністю людини ознаменованій з сороп'ятисяти критиків, і він це робить новим по-глядом.

Бо термом функцією кожного історична література є відкрити зерно від полотна, європейський тип від безсмертного. А відкрити значить оцінити, а оцінити значить: визначити суб'єктивний погляд, а суб'єктивний погляд це висловлює погляди інди-відуального смислу. А індивідуальний смисл не має права існувати в „ла-уці“. І він не існує. Маємо наукову теорію критики, традиції, методоло-гічній структури, а все це разом це дає змогу авторів спертати, ти імена, які він каже, казали за-слуговувати на те, щоб їх крити-зувати. Або студентська розвідка ризикують від теорії сороп'ятисяти критиків тільки тим, що й автор не має таланту, смислу і не розуміється на літературі. А дові імена це науки як підняти талант і смисл. Іх треба відрізнити шаровою власною таланту та смислу.

* Леонід Вісницький „Основи української літературно-наукової критики“ том I. Кирилів. Прага, 1917. Університет Галиц. Вид. Фінанс. 48. 38

